

Fuster, música i compromís

Xavier Hernández i Garcia

Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València

Els cent anys del naixement de Joan Fuster són una oportunitat excepcional per a explorar les múltiples facetes d'aquest escriptor i intel·lectual, sens dubte l'assagista català més important i influent del darrer segle. Els diversos homenatges que li estan dedicant arreu dels

Països Catalans en són una bona mostra, encara que sovint se centren en la seua importància nacional o literària i deixen de banda altres aspectes, com el seu paper de crític i activista cultural. No hem d'oblidar que gràcies a *homenots* —i *homenotes*— com Fuster la llengua i la cultura catalanes van sobreviure al franquisme i van assolir una certa normalitat després de la Transició.

Entre els diversos prejudicis que encara envolten la figura de l'escriptor, existeix la idea que vivia aïllat a la casa familiar de Sueca, en una mena de torre d'ivori on passava els dies llegint i escrivint. Potser així hauria estat si l'assagista hagués nascut en un altre temps. Fuster, però, des de ben jove, va ser conscient de la situació de conflictivitat social que es vivia als carrers i prengué partit per la lluita antifranquista i per la defensa de la llengua i la cultura pròpies. «A pesar de tota la meua apariència d'intel·lectual pur, [...] he hagut de fer tots els paperets de l'auca: des d'adoctrinar criatures a parlamentar amb "jerifaltes", des d'escriure pamflets a *Nosaltres els valencians*», confessava a Vicent Ventura en una carta de 1962.

Com remarca Vicent Simbor*, durant la dictadura, sa casa es va convertir en una universitat alternativa on actuava de mentor d'escriptors, artistes, activistes i estudiants universitaris. Paral·lelament, col·laborava en els moviments socials i culturals redactant manifestos i discursos, impartint conferències o participant com a jurat en múltiples premis literaris. Era un intel·lectual compromès que es va involucrar en diverses iniciatives, com la campanya perquè els bisbes que es nomenessin a Catalunya i al País Valencià fossin autòctons; la creació, en 1968, d'una escola en català pedagògicament innovadora, o la redacció, poc després de la

mort de Franco, d'un estatut d'autonomia per al País Valencià —l'Estatut d'Elx—, que, malauradament, va influir poc en l'Estatut de 1982.

Tanmateix, potser el compromís al qual l'intel·lectual de Sueca va dedicar el més gran dels seus esforços fou de caràcter musical. En 1959, Fuster sent cantar Raimon en una taverna de València i s'adona de les enormes possibilitats que ofereix la cançó per a recuperar la llengua i la cultura catalanes: «Raimon va cantar-nos "Al vent", i a tots ens semblà que també descobríem una clara energia possible, vinguda del fons de la terra o d'un oblidat racó del temps. [...] "Al vent" era una pura inesperada espontaneïtat, i això, ingènument, ens meravellà. Aquell vespre pensàrem que havíem guanyat una petita batalla.»

L'escriptor de Sueca serà un dels primers intel·lectuals a apostar decididament per la Nova Cançó. Per a ell, cantar oferia la possibilitat «d'anar trencant a poc a poc la crosta de temor i de somnolència que la Dictadura havia creat entorn del català». La cançó arribava a un públic culte, però també als sectors socials més diversos. Omplia teatres, auditoris, places de bous i fins i tot camps de futbol, i feia evident una realitat cultural i lingüística negada per la dictadura, que controlava els mitjans de comunicació i la publicació i distribució de llibres. A més, els cantautors tenien projecció internacional i podien actuar d'ambaixadors de la causa catalana: no aspiraven solament a conservar la llengua i la cultura, sinó també a construir un país més lliure, just i solidari.

Des dels inicis, Fuster s'interessà pel sorgiment de cantautors i de grups arreu dels Països Catalans, però s'involucrà especialment en la carrera del primer cantant que el va captivar, Raimon. En 1962, l'escriptor li pagà un bitllet de tren perquè pogués fer el seu primer concert a Barcelona i l'any 63 viatjà amb ell per tal d'avaluar-lo davant els responsables de la discogràfica Edigsa, que li publicarien el seu primer disc. Aquest, que incloïa cançons tan emblemàtiques com «Al vent» o «Som», va ser tot un èxit de vendes, malgrat les circumstàncies adverses de la dictadura, i va catapultar

* Joan Fuster: *el projecte de normalització del circuit literari*. Publicacions de la Universitat de València, 2012.

Raimon a la fama dins l'àmbit estatal i internacional.

En 1964, Fuster ja redactava, per encàrrec de l'editorial Alcides, la primera biografia del cantant de Xàtiva, quan aquest encara només tenia vint-i-tres anys. Raimon, que provenia de la perifèria del País Valencià, com l'assagista mateix, significava una esperança de vertebració cultural i lingüística del territori catalanoparlant: «I que Raimon hagi sortit de Xàtiva, com qui diu al costat de Sueca, per disparar la seva veu als quatre punts cardinals del "país" —dels "països"—, de Perpinyà a Elx, de Lleida a Mallorca, és per a mi una joia —esperança, fe— confortadora. Des de l'entranya del poble valencià, i per a tots els catalans, Raimon ha cantat, canta i cantarà... Escoltem-lo», explicava l'assagista en la versió sense censurar de 1988.

Per això Fuster també va ajudar altres cantautors i grups valencians, com Mari Carme Girau, Marian Albero, Fèlix Estop, Ovidi Montllor, Al Tall, Els Pavessos, Carles Barranco o Lluís el Sifoner. Fuster els escrivia textos introductoris per als seus discos i, de vegades, també els ajudava a corregir les lletres de les cançons, els feia de mànager per a aconseguir un contracte discogràfic o els ajudava a sufragar les despeses d'un concert —encara que el suecà no disposava de gaires ingressos. Aquests textos, junt amb els pròlegs que va fer per als llibres homònims d'Ovidi Montllor i Lluís Llach *Poemes i cançons* (1978 i 1979, respectivament), encara ara conformen la bibliografia més extensa i aprofundida sobre el moviment. Són el testimoni d'una època difícil, d'una gran esperança i, al mateix temps, d'una gran decepció, amb l'arribada de la Transició i l'abandonament dels cantautors per part de la classe política catalana.

Fuster va ser decisiu per a la llengua i la cultura, no sols per les seues aportacions literàries i teòriques, sinó també pel seu compromís intel·lectual. L'assagista sabé interpretar la funció social i el valor artístic de la Nova Cançó i jugà un paper clau en els orígens del moviment. No és estrany que els cantautors, sobretot els valencians, incorporeassin el pensament fusterià en les seues cançons. Deixeu-me posar-ho amb les seues paraules: com Raimon, Fuster va «erigir en militància el clam per la llibertat». La llibertat del xativí era «la lluita de classes i l'esforç per l'emancipació nacional. Quina llibertat fóra concebible, entre nosaltres o arreu del món, si oblidàvem aquestes coordenades?»

PASTISSERIA
BOMBONERIA
CONFITERIA
GELATERIA

Major de Sarrià, 57
08017 Barcelona
Tel. 93 203 07 14 - 93 203 00 04

Pl. de Sarrià, 12-13
08017 Barcelona
Tel. 93 203 04 73 - Fax 93 280 65 56

www.foixdesarria.com